

HB 13.908

III. évfolyam 3-4

1953 március - április

HIRÜNK A VILÁGBAN

Szerkesztőség és kiadó-
hivatal: P. O. Box 1005
Washington 13., DC.

MAGYAR KULTURÁLIS FIGYELŐ
Hungarian Bimonthly — Revista Húngara
Revue Bimensuelle Hongroise

Előfiz. Északamerikában:
egész év 4.-\$, félév 2.-\$;
Más ország havi 2 coup.

Bartók Béla világnézete

írta: JUHÁSZ VILMOS*

Bartók Béla születésének 72. évfordulója alkalmából közöljük az alábbi tanulmányt, melynek külön jelentőségét ad az a tény, hogy a hazai rezsim Bartókot is szeretné kisajátítani, materialistának s ateistának kiáltva ki.

BARTÓK BÉLA, a 20. század legnagyobb magyar alkotóművésze azok közé a magányos szellemek közé tartozott, akik joggal mondhatták el Bolyai János szavaival életművéről: "A semmiből teremttem egy világot." Műve teljes és egyszerű s ehhez egyénisége éppentúgy hozzátartozik, mint zenei alkotásai. Bartók mint ember is önmagában teljes zárt kozmosz volt és a zenei mű mellett személyisége is, amely éppentúgy halhatatlan, mint a zenei ópuszok, annál erősebben fogja foglalkoztatni és izgatni az elvővetkező korok alkotó szellemeit, minél messzebb kerülünk majd attól a Bartóktól, aki kortársunk volt s itt élt közöttünk. Mint a legtöbb önmagában zárt és teljes szellemnek, köznapi értelemben kevés kapcsolata volt a külső világgal. A legmagányosabb szellemek egyike volt. De ez az egyedülállt, magány és az egocentrizmus is, amelylyel az ilyen zárt szellemeket vádolni szokták, csak külsőség volt, visszahúzóds attól a világtól, amely felett a matéria törvényei uralkodnak. Szellemi kapcsolata korával, nemzedéke és a megelőző nemzedék problémáival, rendkívül gazdag és sokirányú volt. Belsően élt a világban egész lényével, csakhogy nem abban az értelemben, mint az átlagemberek.

Ahogy művészetét mindig nagyon nehéz lesz kategorizálni, éppen, mert minden külső hatás ellenére annyira lezárt ez a művészet, úgy világnézetét is. Bartók egyik tételes vallásnak sem volt a híve, sőt lázadóan opponált annak a vallásnak a tanáival és formáival szemben, amelybe beleszüített, de ennek ellenére éppen oly mélyen vallásos szellem volt, mint akár Mozart, akár Verdi, sőt állíthatjuk, egyéniségének és művének középponti problémája a vallás volt.

Bartók katolikusnak született, de családjától, környezetétől, annyira szeretett édesanyjától sem kapott mélyebb vallásos élményt. A fiatalkori élmények a ferencjózsefi kor vidéki középosztályának többnyire felszínes, külsőséges vallási életéhez kapcsolódtak, amely általában nem is volt élet, hanem csak szokás, gyakorlat. A "nagy herézis" kora volt ez, amikor a vallási gyakorlat többnyire az újtól, a nagy konvulzióktól való védekezés, a megszokotthoz, a külsőségekhez való ragaszkodás szerepét töltötte be. Így a valóban átélt katolikummal alig találkozott. Ennélfogva idegen maradt tőle a katolikus tanítás, éppentúgy, mint a katolikus liturgia. "Hókusz-pókusz" minősítette, mert mindaz visszariasztotta, amivel szemben gyanúja volt, hogy szakadék van a külsőségek és az át nem élt belső tartalom között. Késő férfikorában nyíltan is szakított a katolikus egyházzal. Áttért az unitárius hitre, azzal a megokolással, hogy ebben "legkevesebb a külsőség".

Bartók a saját bevallása szerint 14 éves koráig, ahogy ő maga, leveleiben kifejti, "mint tisztelője a tekintélynek, buzgó katolikus volt". Ő maga gyermekkoráig gyakorló katolikus vallásosságát elsősorban édesanyja befolyásának tulajdonította. Ekkor következett be kezdetben fokozatos, önmaga előtt sem teljesen tisztázott, majd pedig gyökeres, tudatos és elvszerű elszakadása nemcsak a katolikumtól, de az Istenhittől és a lélek valóságát hirdető spiritualizmustól. Ez a lázadás az utolsó két század legtöbb nagy alkotójának ifjúkori fejlődésére jellemző, de szinte szabályszerű volt a századforduló körüli évtizedekben. Nem véletlen, hogy Bartók a tekintélyt említi, mint az általa elutasított katolikus hit és életforma lényegét. Mint az összefüggésből kiviláglik, a katolikus hitet éppen azért utasította el magától, mert számára a "teknitélyt", mint külső kényszert jelentette. Ő maga abban a levélben, amelyben számot ad élete fordulataról, teszi a tekintélyt szót idézőjelbe. Hogy mért jelentett az ifjú Bartók számára a katolikus hit, majd pedig minden Istenhit, sőt minden spiri-

tuális szemlélet, külsőleg erőszakolt tekintélyt, annak okait nem nehéz felismerni.

A tekintélyt külső erőszaknak akkor érezzük, ha nem tapasztalunk mögötte, belső és külső okokból, valódi élményt. Éppen a nagy alkotó szellemek, akik egy szikráig őriznek a teremtés művének eredeti, lélekkel teljes tisztaságából, rendkívül érzékenyek a valódi élmény nélküli tekintéllyel szemben. A bennük lévő teremtő tisztaság, a természetfeletti teremtésnek ez a visszfénye tiltakozik minden ellen, ami át nem élt, tehát hamis, hazug, talmi. Ezért is válnak, többnyire a fiataalkori nagy fordulat idején, a legtöbb esetben lázadókká. Dosztojevszkij "Siheder" c. regénye, amelyet egyébként Bartók — Dosztojevszkij és Tolsztoj mindon eléje került írásával együtt — nagyon szeretett, megkapóan tükrözi a tisztaság és igazság utáni sóvárgásnak ezt az ifjúkori lázadását a "tekintély", tehát a megmerevedés, a lélektelenség, s ezzel együtt a hazugság és igazságtalanság ellen. Ami a vallásos életet illeti, a lázadás forrásai nyilvánvalók: a "teljes" utáni vágy, ami különösen ott érzékeny a tökéletlenséggel szemben, ahol ez a teljesség igényével lép fel; gyakorlatilag hivatásukhoz nem méltó életet élő egyháziakkal való találkozás; a liturgikus élmény deklasszálása a szolgálat mindennapi kicsinyességeiben; a vallás tekintélymotivainak az az erős kiemelése, amely éppen a századforduló hivatalos vallásosságára jellemző; társadalmi és "hatósági élet" sajátos egybefonódása a vallás külső gyakorlatával és jelszavaival, ami különösen a kisvárosi életben érvényesült erősen, stb.

A fiatal lázadó Bartók, amikor magában akar egy világot kiformálni, szembetalálta magát egy kész világgal, amelyet ellenségesnek, hazugnak és a teremtőképességet elnyomónak érzett s amelyhez a vallásosság és hozzászámította, a világ mértékadó embereinek spirituális "előítéleteivel", "hazugságaival" együtt. Ez a kihívó, lázadó magatartás ezzel a "kész" világgal és előítéleteivel szemben, naiv különködésekben is megnyilvánult. Így pl. Bartók fiatal korában cipő helyett egy groteszk szandált viselt, amiben a lábujj láthatóan külön mozgott s amelynek hasonló "provokatív" különöségeket együtt egyedüli célja az "Épatez le bourgeois" volt. Ez a szandál viselés furcsa módon abban az időben Budapesten számos fiatal lázadó közös kihívása volt a világ ellen.

Bartók "nietzscheizmusa", materializmusa, lélekellenessége, Istentelensége, természetkultusza — csupán ennek a "kész", a "hazug" világ elleni ifjúkori lázadásnak a megnyilvánulásai voltak. Hitetlenségében Istent, materializmusában a szellemet kereste, — de az átélt, a maga igazságában és teljességében megnyilatkozó Istenit és Szellemit. Ezt a belső harcot azonban elrejtette a külső világ elől, és zenéjén kívül, amely mindenkor erről tanuskodott, nagyon ritkán árulta el, akkor is inkább elejtett szavakban, mint lerögzített írásban. Ezért levelei ebből a szempontból és bizonyos fokig min-

den vonatkozásban tökéletlen képet adnak lelki életéről. Csak a lázadás, egy bizonyos provokatív kihívás a világgal szemben kap helyet bennük fiatal korában, nem pedig az a belső vívódás, amelynek már fiatalkori zeneműveiben örökérvényű hangokat adott. Amikor pedig később ez a lázadás megtisztult, személyes vallásos szemlélete kialakult — megnyugvásról sztatikus értelemben a legtöbb hozzá hasonló magányos alkotónál nem beszélhetünk — akkor óvakodott attól, hogy írásban kifejezze a, benne végbemenő lelki történéseket. Ezért teljesen hazug az a kép, amelyet ilyen provokatív, kihívó hangú levéltörödékek alapján a bolsevisták rajzoltak meg a "materialista, istentelen" Bartókról.

Bartók az alapvető, egész művét megtermelő, kenytető nagy vallásos élményt a magyar néppel, a parasztsággal, majd pedig az egyetemes népi lelkiséggel való szellemi találkozásától kapta. Azok a vallásos élmények, amelyeket ennek a találkozásnak köszönhet, évezredekre, sőt évtizedekre mennék vissza, mint az emberiség örök megváltás utáni sóvárgásának megnyilvánulásai. Ez az ősi megváltásvágy a népi vallásosságban harmónikusan egybefonódott a kereszténységgel.

Ha Bartók vallásos világképét, úgy amint az népek zenei alkotásaiban kifejeződik, meg akarjuk érteni, akkor a pásztoromádok egy csoportjának a vallásos világképét kell felidézünk — annak, amelyhez a honfoglalás előtti magyarság is tartozott. Az "állatküzdemi jelenetek" világképére gondolunk, amelynek nagyszerű emlékei a szibériai aranylemezekről a magyarországi szkíta emlékekig, a pusztai pásztoromád műveltségeinek alapvető vallásos élményeiről tanuskodnak. Ezek az állatküzdemi jelenetek ősrégiek, feltalálhatók a legrégebb mezopotámiai, kizászsiai, szíriai és egyiptomi emlékanagyan. Az ókori magaskultúrák világába a középkorszaki pásztoromád kultúrákból kerültek, hogy azután visszahassanak a későbbi pusztai pásztoromád kultúra művészetére. Ezen az állatküzdemi jeleneteken egy ragadozó állat — gyakran nemlétező szörnyeteg, keverék-lény — megtámad egy menekülő szelíd állatot, özet, szarvast, juhot, vadkecskét és halálra sebesíti áldozatát. Sokszor a halált hozó szörnyeteget nem is látni, csak rémült, menekülő áldozatát, így a nagyszerű magyarországi szkíta aranyleteken: a zöldhalompusztai és tápiószentmártoni menekülő "csodaszarvast" ábrázoló aranylemezekben. Ezek az állatküzdemi ábrázolások összefüggenek a csodaszarvas mítoszokkal s ezek mitológiai rokonai-val, amelyekben az üldözött állat egy "új hazába" vezetni üldözőjét. Ide tartoznak a keleteurópai népi műveltségek körében máig is élő theatrális vallásos népi szokások.

Ennek a szimbólikának a jelentése: a Gonosz, a Démon, aki e világnak az ura és aki ott van mindig bennünk is, ebben a világban mindig elpusztítja a jót, az igazat, a tisztát. Mégis, a menekülő jó és igaz, a sötétségtől üldözött fény győze-

delmeskedik ellenállhatatlanul erősebb üldözője fellett. Ez a győzelem magának a szenvedésnek, megadásnak a tényében van elrejtve, mint a kagylóban az igazgyöngy. Ez a küzdelem az ellenállhatatlanul erősebbi démon és az előle menekülő jó és igaz között szakadatlanul folyik a mindenségben. Voltaképpen az egész teremtett világ nem egyéb, mint ennek a küzdelemnek a színtere, amelyben a jó és igaz mindig megsemmisül és mégis végül győzedelmeskedik. Nem véletlen, hogy a perzsa Zoroaszter (Zaratusztra) vallásos világmélt, amely szerint az emberi élet és az univerzum élete szakadatlan harc a fény és a sötétség között, az ókori hagyomány Közép-Ázsiából származtatja. Az is több a véletlennél, hogy a manicheizmus, amely a Krisztológiát igyekezett egybeolvasztani az ősi perzsa fényvallással, annyira elterjedt a középkori félnomád kultúrák körében és valószínűleg erősen hatott a későbbi pásztornomádok samanizmusára.

Az elnyomott és éppen az elnyomatásban végső fokon mindig győzedelmeskedő népi paraszti kultúrák körében elevenen él ez a komor, tragikus és mégis felemelő dualizmus, amely ezen a földön elháríthatatlannak ítéli a Gonosz, a Démonnak a győzelmét, de éppen a tűrésben, a szenvedésben, a megadásban ismeri fel a megigazulás forrásait. A paraszti társadalmak története s köztük különösképpen a magyar parasztságé, valóban a szenvedés és megadás örök magatartása az ellenállhatatlanul erősebbi Démonnal szemben.

Bartók Bélát nagyon érdekelték a népvándorlások művészeti emlékek, amelyekkel főleg Fetiich Nándor, ennek a történelmi kornak egyik szakértője, aki maga is zenész és Bartók nagy tisztelője volt, ismertette meg. Bartók kitűnően ismerte a magyar néphit egész birodalmát, mint ahogy általában a magyar néptudományban, folklórban teljesen otthonos volt.

Ez a dualista vallásos alapélmény, amely az életet a Gonosz és a Jó szakadatlan küzdelmének látja, még pedig oly módon, hogy a Gonosz, mint erősebbnek szükségképpen győznie kell, de a Jó éppen elesettségében, megadásában végül mégis mindig a világot fenntartó, alkotó princípium marad, végig kíséri Bartók zenei fejlődését, a népzenevel való találkozás nagy élményétől fogva. Már felismerhető ez a "népi" vallásos dualizmus a "Két Zenei Arcképben", de a hitvallás erejével a késői szerzeményekben: az utolsó zenekari

szvitékben, a több hangszerre írott "Concerto Zenekarra" c. művében, a rapszódiaiban, a Cantata Profanában, az utolsó két vonósnyegyesben és a zongoraversenyben nyilatkozott meg. Ismét nem véletlen, hogy a Cantata Profanában Bartók egy csodaszarvas-mitoszt dolgoz fel. Ennek a páratlan zenekari és kórus műnek a szövegét ő maga írta, egy román teatrális mítosz alapján. Az utolsó vonósnyegyesekről azt mondotta valaki, hogy "Dzsin-gisz kán hordái támadnak fel bennük". Ezek a hordák, a gáttalan szenvedélyek elárasztják velük, és mégis a világot fenntartó Igazon nem tudnak erőt venni. Ebből a szemszögből nézve egyáltalában nem "vallásos fordulat" Bartók utolsó nagy művének, a "con religioso" tételé. Ez a "con religioso" Bartók minden nagy művében a megtört, meggyötört, szétmarcangolt, izekre tépett és mégis megújuló "végső hang".

Bartók "ősvallási" világméltának ismertetésével a legtávolabbról sem akarjuk azt állítani, hogy holmi turánista és keresztényellenes új pogányságnak lett volna híve. Ezt a két világháború között a középosztály egy részében elterjedt áramlatot, amely tulajdonképpen világnézet és belső meggyőződés hiányából fakadt s amely táptalajává vált a náciizmusnak, megvetette és elítélte. Bartók tisztában volt azzal, hogy egy ilyen visszapogányosodás, amely semmi egyéb egyfajta, durva materializmusnál, a szellemi célok megtagadásánál, a lehető legtávolabb áll a nép élő vallásos hitétől. Az ő személyes vallásos világmélt mélyen keresztényi volt az "anima naturaliter christiana" értelmében és az emberiség örök megváltás vágyában gyökeresedett. Bartók azok közé a misztikusok közé tartozott, akiket tragikus és sajnálatos külsőségek akadályoztak meg egy erősen hitetlen és képmutató korszak és környezet hatása alatt abban, hogy egész lélekkel egy egyházi közösséghez csatlakozzanak. Azok közé a misztikusok közé tartozott, akik valóban csak egész lélekkel tudták átélni az egyházban megnyilatkozó természetfölöttit, s miután ez az út bezáródott előtte, egyéni kereső, az angyallal küzdő Jakób módjára örök-Istennelviaskodó maradt. Nemcsak vallásos szellem volt, hanem misztikus Istenhívó — de a természetfölötti világ olyan misztérium volt a számára, amelyet elrejtett lelke mélyére és senki előtt sem volt hajlandó feltárni. (Folytatjuk)

Tankönyv-kutatás

„Barankovics István a következő közlését kéri:

A Szabad Európa Bizottság Középeurópai Tanulmányi Központja meg akarja vásárolni, vagy kölcsönvenni a következő elemi- és középiskolai tanköny-

veket, melyek Magyarországon 1930 és 1948 között jelentek meg: Magyar Nyelvtan, Magyar Irodalomtörténet, Magyar Olvasókönyv, Magyar Földrajz, Magyar Történelem. A Központ kéri, hogy e könyvek tulajdonosai szíveskedjenek Dr. I. L. Kandel, Room 308, 4 West 57th Street,

New York 19, N. Y., U. S. A. címen tudatni a könyv szerzőjének nevét, a könyv címét, megjelenési idejét, kiadóját, oldalterjedelmét, továbbá azt, hogy a könyvet mennyiért hajlandók a Központnak eladni, vagy lefélésképezésre rendelkezésre bocsátani."

NAGY IDEGENEK - NAGYJAINKRÓL SAINT SIMON RÁKÓCZI FERENCŐRŐL

Rákóczi Lipót Ferenc herceg már születésekor többet hozott magával, mint amennyi szükséges volt ahhoz, hogy gyanús legyen a bécsi udvar előtt. Kapcsolatai és jogai nem tették őt ártatlanabbá. 1701 áprilisában letartóztatták, Neustadtba vitték és azzal vádolták, hogy megkísérelte Magyarország fellázítását. Eladott mindent amije Neustadtban volt és ötszáz arany dukáttal megnyerte Lehmann, a Castelli-ezred kapitányát, aki dragonyosi egyenruhát szerzett neki. Azután megbarátkozott öreivel, a tisztekkel és katonákkal, megvendégelte és leittatta őket. 1701 november 7-én egy külvárosba menekült, ahol már három lovat tartottak számára készenlétben, elért Győrbe és onnan Lengyelországba, ahol csatlakozott Bercsényi gróffhoz, a magyarországi elégedetlenek egyik vezéréhez. Akit csak lehetett, utánaküldtek, amint észrevették szökését. Bécsben körözöveleket szögeztek ki és díjat tűztek ki fejére. Ottartózkodó feleségét egy kolostorba zárták. Kivégezték azt a kapitányt, aki a dragonyosi egyenruhát szerezte s mindazokat, akikről azt hitték, hogy elősegítették a szökését. 1703 áprilisában Bécsben fejvesztésre ítélték. Felesége 1705-ben engedélyt kapott arra, hogy Csehországba vonuljon vissza, ott 1707-ben megint letartóztatták, de nemsokára megint módot talált arra, hogy Szászországba meneküljön, ahol Danzigba vonult. Két fiát a győri püspök udvarmestereknek őrzetere bízta. 1704-ben, majd 1707-ben Rákóczit erdélyi fejedelemmel kiáltották ki. Az olvasó ezen emlékiratok különböző helyein találkozhatott haditetteivel és azzal, hogy megremegtette a császárt Bécsben, melynek vidékét nem egyszer pusztították, úgyhogy a falvak tűzét a császári palota ablakaiból lehetett látni. A hochstädti szerencsétlen ütközet megállította haladását: az elégedetlenek szétoszlottak, vezérek legnagyobbbrészt egymásután megegyeztek a császárral. Ő, aki sem becsületet, sem biztonságot nem remélhetett, Lengyelországba vonult vissza, onnan átjött Franciaországba, amely tartásdíjat adott neki és hivatalos jellegű követet tartott mellette.

1694 szeptemberében feleségül vette Sarolta Amáliát, Wanfried hesseni hercegnek és Alexandrina Julia Linange-i grófnőnek a lányát. Ez a herceg öccse volt Vilmos hesseni hercegnek, Madame de Dangeau egyik testvére férjének. Rákóczi tehát Madame de Dangeau sógorának a veje volt. Madame de Dangeau teljesen német volt és nagyon ragaszkodott a rokonsághoz. Rákóczival való kapcsolata nagyon közeli volt, bár nem vérrokonság, mégis ugyanazt a hatást tette rá. Madame de Dangeau Madame de Maintono kedvence volt s nagyon jóban volt a királlyal és kettejük minden hívével. Dangeau, aki egész életében a

nagyvilágban és az udvar legjobb társaságában forgott, ettől megmámorosodott. Állandóan abban gyönyörködött, hová jutott fel. Felesége közeli rokonságának nagyságában lubickolt. Mindketten saját ügyüknek tekintették Rákóczit, aki itt senkit sem ismert s ezért hozzájuk fordult. Nagyon jól irányították. Rákóczi nemcsak nem igényelt, de nem is fitogtatott semmit, s ezzel kiengesztelte az egész világot, mert könnyen megvoltak vele, ő pedig mindenkivel. Ezért hálásak voltak neki egy olyan országban, mely a nagyravágyás martaléka.

Dangeau, akinek asztala igen jó hírben állt és aki a legelőkelőbbben és legválasztékosabban élt, fokozatosan, de hamar vezette be Rákóczit a jó társaságba. Rákóczi csakhamar ott volt az udvar legjobb és legzárkózottabb estélyein. Madame de Dangeau teljesen megnyerte neki Madame de Maintonot s rajta át Maine herceget. A divatos szórakozás, a vadászat, és némi igyekezet összekapcsolta őt Toulouse gróffal és csakhamar különösen jó barátja lett. Így hát elérte azt, hogy e két fivér volt tanácsadója, hogyan viselkedjék a király mellett, és megnyitották neki a csatornákat mindazon bizalmasságok és megkülönböztetések felé, amelyek személyes meghittségből erednek és függetlenek a rangtól. E segítséggel, mely nem késlekedett, ott volt minden vadászaton, minden estélyen, miden Marly-i utazáson és mint a többi udvaronc, majdnem sohasem hagyta el az udvart, gyakran és minden korlátozás nélkül láthatta a királyt a nyilvános órákban és nagyon ritkán a nélkül is, hogy a király akart volna vele beszélni, egyedül, a király dolgozószobájában, amikor kihallgatásra vágyott.

Rákóczi nagyon magas növésű, a nélkül, hogy túl magas volna, nem sovány és nem kövér, nagyon arányos és jóalakú, külseje erős, hatalmas és nagyon nemes, tekintélyt parancsoló minden durvaság nélkül. Arca elég kellemes és egész jellege tatár. Bölcs, szerény, mértéktartó, és eléggé szellemes ember. Egészbenvéve jóságos és értelmes, nagyon udvarias, de eléggé megválogatja, kivel áll szemben. Igen könnyed mindenkivel és — ami ritkán található együtt — ugyanakkor sok benne a méltóság a nélkül, hogy modorában bármi is éreztetné a dicsőséget. Nem sokat beszél, de azért részt vesz a társalgásban és nagyon jól adja elő mindazt, amit látott, a nélkül, hogy magáról beszélne. Rendkívül tisztességes, egyenes, igaz, a végsőig bátor ember. Mélységesen hisz Istenben és ezt nagy egyszerűséggel nem mutatja, de nem is titkolja. Titokban sokat ad a szegényeknek és sok időt tölt imádkozással. Nagy háztartásának erkölcsait, kiadásait és tartozásait a legpontosabban szabályozza, és mindezt szeliden. Mindennapos érintkezésben nagyon jó, szeretetreméltó és kéyelmes ember, de ha közlőrl látuk, csodálkozunk, hogy olyan nagy pártnak volt a vezére és olyan nagy hírt támasztott a világban. (1713) (Saint Simon Emlékirataiból)

NYUGATI FIGYELŐ

Egyesült Államok

Bartók Béla

neve a legtöbbet szereplő magyar név ma Amerikában. Nemrégben megjelent az első teljes Bartók-élet-rajz is Halszo Stevens tollából; Stevens professzor a californiai egyetem zeneszerzési tanszékének a vezetője, egyik kollégiuma Bartók zenéje. Tanulmányok cikkek is gyakran jelennek meg, melyek legalább részben Bartókkal foglalkoznak. Így a NEW YORK TIMES 52. XI. 2.-i számában egy népzene-gyűjtésről szóló cikk fejtetejét döntő jelentőségét e téren. Igazi népszerűségét azonban egyre szaporodó lemezein lehet a legjobban lemérni.

A nemrég megjelent újabb Hegedüverseny-lemezt méltatva, a WASHINGTON POST (53. III. 1.) „jelenkori mesterműnek” nevezi a művet. U. ez a lap (53. III. 22.) már a cikkében kiemeli, hogy „egyike Bartók legjobb műveinek” a szonáta két zongorára s ütőhangszerekre. Az angolok Bartók tánc-szvitjét hozták ki nemrég (a másik oldalon Kodály Galántai táncjaival). (NYT, 53. IV. 12.) A Divertimentot vonósokra (a Hány Jánossal a másik oldalán) a CHRISTIAN SCIENCE MONITOR (53. III. 31.) minősíti mesterműnek, kiemelve a volt Kodály-tanítvány, Doráti interpretálását. U. ez a lap Bach szerepével a zongoratanítás terén hasonlítja össze Bartók jelentőségét a most kiadott Gyermekeknek c. művével kapcsolatban. „Akárcsak a híresebb 'Alkrokosmos' korábbi kötetei, ezt a

zenét is tökéletes báj és valódi egyszerűség jellemzi, minden ütemén meglátszik a mester kéznyoma. Semmisincs csak 'leegyszerűsítve' benne; olyan zongorazene ez, mely bármely előadó-művész műsorába beleillik s bizonyos, hogy a legmegrögzöttebb konzervatív hallgatót is megteríti pikáns harmóniáival s finom ritmusával.”

A hangverseny-színpadon tapasztalható népszerűségére a legjobb bizonyíték, hogy New Yorkban, csak a Carnegie Hallban, 11 nap alatt 3 Bartók művet adtak elő: A Hegedüversenyt, a Két képet és a Concertot Zenekarra. (CHRISTIAN SCIENCE MONITOR, 53. III. 21.)

Két szenátor, Ives és Humprey emlékezett meg idén a magyar függetlenségi ünnepről a kongresszusban. Curtis képviselő április 1-én Mindszenty hercegprímás náci és kommunisták által történet letartóztatásáról és elítéléséről beszélt. Mrs. Bolton képviselőnő Nyárády Miklós könyvének egyik fejezetét olvasta fel a képviselőházban „Sztálin menetrendjéről”.

GEORGE MAY

a TIMES és a REUTER volt tudósítójának a tollából közöl a NEW YORK TIMES két vasárnapi számában (53. III. 15.-29.) rendkívül érdekes cikkeket a magyarországi helyzetről. May 4 évet töltött Magyarországon és 1952 májusában jött csak el.

Kiss Rezső

magyarorszületésű arcképfestő haláláról s temetéséről ad hírt a

NEW YORK JOURNAL AMERICAN (53. II. 5.). A gyászbeszédet Pfeiffer Zoltán mondotta. Kiss Rezső közvetlen halála előtt kapott ajánlatot Eisenhower elnök portréjának megfestésére.

Dohnányi Ernő

C-dur Szerenádjáról és D-moll kvartettjéről írja a NEW YORK TIMES (53. IV. 5.): „Kellemes, konzervatív darabok, a brahmsi késő-romantika, tradíciójában gyökereznek. A zene egy akadémikus elme terméke — de egy első osztályú akadémikusé”. Bár Dohnányi magyarsága általánosan ismert, mégis u. ez a lap 53. II. 8-i számában csehnek vagy legalábbis a „cseh iskolához” tartozónak tünteti fel; „Szimfonikus percek” c. művéről közben megjegyzik, hogy a mű „biztos, csiszolt példája e zeneszerző mesterségbeli tudásának, de keveset mond”.

„Rettenthetetlen”

cimmal ír a NEW YORK TIMES (53. IV. 5.) Tábori Györgyről, akit „az optimizmus melegsémmélyesítőjének nevez”. Tábori u. i. miután két szindarabját mutatták be New Yorkban balsikerrel, most készíti elő a harmadik bemutatóját. Utolsó darabja, „A császár ruhái” az 1930-as Budapesten játszódott, a CHRISTIAN SCIENCE MONITOR (53. II. 14.) szerint „vegyes fogadtatásra talált”; a lap szerint az író „minden megoldásra talál problémát”.

„A 100 legfontosabb ember”

c. tömegkiadású könyvben, mely ezen elején jelent meg a CARDINAL kiadó kiadásában, három

A magyarság életbiztosító intézménye

AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET

1801 "P" Street, N. W. — Kossuth House — Washington 6. D. C., USA.

Díjtartalék tőke \$ 5,000,000; érvényben lévő biztosítási összeg 27 millió. Otthon az előregedett tagoknak és árváknak. Tagfelvétel az USA területén.

magyar is szerepel: Koestler Arthur, Kármán Tódor (a repülés egyik forradalmasítója) s "Hans" Selye (a szívbetegségek megelőzője), akit azonban — Bécsben születvén — osztráknak könyvelnek el.

Fred Godsey

tollából, aki 1945-50 közt a budapesti amerikai követség tisztviselője, érdekes cikk jelent meg a FOREIGN SERVICE JOURNAL 53. II.-i számában. Megemlékezik többek közt az 1945-ös, "az egyedüli tisztá és becsületes választásokról", az Amerika-barát tüntetésekről, a nyílt kommunista-ellenes ellenállásról, stb.

Kiss Istvánnak

nemsokára második, matematikai-logikai problémákkal foglalkozó könyve jelenik meg. "Transformations on Lattices and Structures of Logic" c. művének ajánlásaként az "Ember Tragédiája" utolsó sorát használta s művét "Magyarországnak, szülőhazájának" ajánlotta.

Argentina

Egy Argentinában élő magyar emigráns zeneszerző Kaszner Károly megírta az Európai Egyesült Államok első himnuszát. Az "Európai Himnusz" váza a Marcellaise, de van benne egy-egy akkord a belga, norvég, olasz német, luxemburgi, az angol és a magyar himnuszéból is. Az új himnuszt elküldték francia szövetségével együtt a strassburgi Eu-

rópa Tanácshoz, a Tanács magyar képviselőihez s a belga Spaakhoz, Churchillhez, Robert Schumanhoz, Raul Reynaudhoz, Plevenhez és Bidaulthoz.

Dr. Sánta-Pintér Gyula

vezércikkét közli a Jurisprudencia Argentina "El delito de subtraccion del cadaver" címen. (1953.III.) Cikkirő tanulmányában a vonatkozó argentin, uruguayi és perui büntetőjogi szabályzatot hasonlítja össze.

Semmelweis Ignácot

a pesti egyetem orvosprofesszorának nevét száz év előtt ismerte meg a világ. Semmelweis korszakalkotó felfedezést tárt a világ elé. Kimutatta, hogy a gyermekágyi láz, amelytől annakidején nagy százalékban pusztultak el a fiatal anyák a világ minden táján, — fertőzéstől származik. A magyar tudóst durva támadások érték, de később rádöbbenek az orvosok Semmelweis felfedezésének jelentőségére. Most Rómából jelentik, hogy egy emigráns magyar orvos, dr. Lénárd Sándor olyan felfedezéssel lépett a világ elé, amelynek jelentősége valószínűleg alig marad el Semmelweis munkája mögött — írja a Buenos Airesben megjelenő Freie Presse. Dr. Lénárd, aki több szakkönyvvel tette ismertté nevét, új tanulmányában azt mutatja ki, hogy a gyermekparalízis járványokat az a körülmény okozza, hogy az orvosok nem fertőtlenítik kellőképpen a védőoltásoknál használt műszereket. A magyar tudós statisztikákkal bizonyítja, hogy gyermekbénulási járvány leggyakrabban olyan csoportoknál lép fel, amelyeket előzőleg beoltottak más járványos beteg-

ségek ellen. Nem elég oltás előtt kicserélni az injekcióstűt, hanem ki kell cserélni az oltófecskendő is, amelynek utolsó oltóanyag-cseppjei közé beszívároghatott a kórokozó."

Franciaország

Bartók-lemezekről

ír a LE MONDE (53.II.27.) hosszú méltatást. "Amikor az etüdöket — olvashatjuk többek közt — Bach, Chopin vagy Debussy jegyzi, nem számíthatók az „ujjgyakorlatok" közé. Azoknak is, melyeket Bartók „Microkosmos" címmel összegyűjtött, más erőnei vannak. A huszadik század új zenei rectorikájának kis, haladóknak való példái ezek, nélkülözhetetlen breviárium-féle azoknak, akik kerülni kívánják a karnak hatolni a hangok es ritmusok mai világába... A modern ötvösművészet példányai..." A "Zene vonósokra, ütőhangszerekre és celestára" c. Bartók műről ezt írja: "Hitvallászerű mű ez is, a magyar zeneszerző természetének választóvonalán áll, egyszerre kísérti meg a tizenkét-hangú skála, mely a kezdeti futgát itatja át és szülőföldjének népdalait, melyek a fináléban tükröződnek vissza".

A Harmadik Zongoraverseny

Bartóktól játszott a Rév Livia Párizsban. (LE MONDE, 53.III.13.).

Kálnán Imrét

a híres magyar operettszerzőt a francia becsületrend lovagkeresztjével tüntették ki 70. születésnapja alkalmával. (53.III.).

Az "Académie Internationale Libre des Sciences et des Lettres" nevű közép- s keleteurópai tudó-

15 magyar újság kizárólagos képviselője és az egyedüli magyar könyvüzlet Venezuelában

Cultura Libreria Internacional

Cipreses a Miracielos No. 8. Caracas, Telefon: 81 - 620. Csomagküldés. Magyar és idegennyelvű könyvek, nagy választékban. Révai lexikon és technikai lexikon, szótárak, szakkönyvek. Magyar hanglemezek. Iratok intézése és fordítása. Gyors, olcsó, megbízható! Vétel-eladás külföldre!

Szerkesztői üzenetek: M. R., New York: Augusztusi számunk vezércikkét a magyar közélet egyik számúzetésben élő személyisége írta, aki otthoni hozzátartozóira való tekintettel álnevet használt, Paál Ferencet. A Ön által említett újságíró, Paál Ferenc ma is a Magyar Nemzet állandó cikkírója.

Többeknek: A Hírünk a világban-nak szánt csekket kérjük a szerkesztő nevére kiállítani.

sok s művészekből álló párizsi Szabad Akadémia magyar tagjai a következők: Lajti István, az Akadémia főtákará, Alföldi András, Balla Borisz, Bay Zoltán, Boros József, Brandenstein Béla, Deér József, Eszláry Károly, Fabinyi Tihamér, Frank István, Gábrriel Asztrik, Grosschmid Géza, Honti Ferenc, Horváth Barna, Horváth János, Iványi-Grünwald Béla, Kerényi Károly, Kertész István, Kovrig Béla, Lajtha Ábel, Lajtha László, Lodz János, Miskolczy Gyula, Pálincás László, Schwarz Elemér Cs. Szabó László, Szalay Jeromos, Teleki Géza, Thienermann Tivadar, Tóth László Ulllein-Reviczky Antal, Váradí Imre.

Hollandia

„A magyar író, Madách, költő-látnok volt”

cikkében a NIEUW UTRECHTS DAGBLAD (53. II. 20.) az utrechti egyetem ujonnan kinevezett Magyar nyelv- és irodalmi magántanárának, Sivirsky Alajosnak székfoglaló előadásáról számol be.

„Madách célja az volt, — idézi a lap Sivirskyt — hogy Lucifer ál-győzelmét és Isten végső diadalmát dramatizálja. Mivel ő egy kritikusnak írt levelében kifejezi: „Az emberi gyöngeséget, amin az ember nem tud urrá lenni, az isteni gondviselés vezérlő keze győzi le.

Az előadó sok tekintetben összehasonlítja Bilderdyk-vel, kinek körülbelül kortársa volt. Az irodalomtudomány a legkézenfekvőbb dolgot hagyta figyelmen

kívül: Madách nemzeti mivoltát. Virtuóz módon mutattak ki mindenféle hasonlóságot a Divina Comediával, Goethe Faustjával, Az elveszett paradicsommal, Byron Cainjával. De biztosan csak azt tudjuk, hogy Madách Goethe Faust-ját, Byron Cain-ját és Manfredjét, valamint Shelleyt ismerte. El voltak foglalva a hasonlóságok keresésével a különbségek keresése helyett, midőn pedig éppen ebben található a költő szellemének fővonása. A nagy különbség az, hogy Madách a legmélyebb lényegében magyar volt és nem kozmopolita, mint Goethe vagy Byron”.

Sivirsky előadásában ramutatótt arra is, hogy „Az ember tragédiája” érdekes rokonságot áruj el az existencialista filozófiával, mivel a madáchi mű az ember lét-félelméből indul ki, amely a létezés látszólagos céltalanságából ered, s olyan életcélt ad végül, amely csakis hit által fogadható el.

„A magyar irodalom 1945 után” címmel a NIEUWE ROTTERDAMSE COURANT-ban (52. XII. 17.) Sivirsky kitűnő cikket írt az otthoni s kis részben az emigrációs irodalomról.

A TROUW

(Hűség) c. nagy holland lap gyűjtést rendezett a magyar DP-ik számára. Három vagonnyi ruha, étel, játék gyűlt össze, melyet Münchenben át is adtak a magyaroknak.

Machula Tibor

a hágai „Residentie Zenekar” szólistája játszott a zenekar egy hangversenyén. Bloch cselló-rapszódiját adta elő, a „Schelomo”-t. „A szenvedélyes, drámai, néha nagyon érzéki zenét kiválóan játszotta, ragyogó a technikai tudása, nemes a hangja, nagy a muzikalitása.” — írja róla az ALGEMEEN HANDELSBLAD (52. XII. 11.)

Fischer Annie

hágai zongorahangversenyén — írja az ALGEMEEN HANDELSBLAD (53. I. 29.) — „a legmélyebb benyomást Liszt B-úr szonátájának grandiózus előadásával

keltette.” Beethoven- és Schumann-játékából a lap kissé hiányolja a gyöngéséget.

Fricsay Ferenc s Martzy Johanna

amsterdami hangversenyéről számol be az ALGEMEEN HANDELSBLAD (52. XII. 12): „A magyar vendégkarmester kétség-telenül rendkívüli formátumú szakember. Technikai tökéletesség a hitvallása, erre törekszik teljes egyéniségével és az eredményt valóban bámulatosnak lehet nevezni... De a kifejezés másodrendű nála... Ahogy Fricsay a műveket elének tárja, a zene főleg intellektuális élvezet marad... Martzy Johanna Mozart D-moll hegedüversenyét meszerien játszotta.”

A lap egy második Fricsay-Martzy-hangversenyéről ezt írja (52. XII. 15.): „A művész a terem hallgatóságát fél órán át lélekzetfojtó feszültségben tartotta hegedűjének ujjongó kristálytisza hangjával, mely a belső feszültségeket a legmagasabb kifinomultsággal énekelte.”

India

Lucknow-ban

tartotta december-január folyamán az ökömenikusok központi bizottsága ezévi konferenciáját, melyen a magyar protestáns egyházak küldöttsége is megjelent. A chicagói CHRISTIAN CENTURY, a legelőkelőbb amerikai protestáns hetilap, 1953. II. 18-i számában kiemeli, hogy „egyetlen vitatárgy sem volt gondolatébresztőbb, mint az, amelyet a magyar protestáns egyházak teo-

RECIUS: Bármint alakuljon is a középeurópai államok sorsa, biztos, hogy a magyarság mindig jelentékeny szerepet fog játszani a Kárpátok medencéjében.

VICTOR HUGO: Addig, amíg a függetlenségi szellem, erény, a hősiesség s a szabadságvágy élni fognak, Magyarország is élni fog!

JULES ROMAÏNS: A magyarságban Európa egyik legrégebbi kulturája él.

Ez a nemzet folyton védekezni kényszerült Kelet ellen, amelynek kebeléből származott.

MONTESSQUIEU: A magyar híres szabadságszeretéről, nemes és nagy-lelkű jelleméről.

lógiai tanulmányi bizottsága küldött... örvendetes, hogy ezek a magyar egyházak még mindig találhatnak lehetőséget az ilyenfajta ökonomikus vállalkozásban való részvételre."

Jugoszlávia

Magyar író

színdarabját mutatták be a belgrádi drámai színházban; Debrecezeni József „Forgószél” c. színművét. (7 NAP, 53.II.1.)

Kanada

A RADIO-CANADA

Montrealban, február folyamán Péli Zsa, magyar újságíró több előadását közvetítette.

Svájc

„Prokofjev és Kodály Zürichben”

címmel a WELTWOCHÉ (53.II.13.) többek közt a „Pompás” Galántai Tánccokról ír: A mű „bemutatja Kodályt. Bartók kortársát és barátját, a népművészet útján s az ő magával ragadó teremtő szellemét”.

Svédország

Irodalmi kézikönyv

LITTERATUR HANDBOKEN néven kis, vastag (600 oldalas) kézikönyv jelent meg Stockholmban (Forum, 1952). A magyar irodalomra mindössze egyharmad oldal jut. A következő nevek vannak említve: Petőfi, Ady, Vargha G., Szabó D., Móricz Z., Kodolányi J., Illyés G., Erdélyi

J. Földes J., Földi M., Molnár F., Vaszary G., Babits M., Kosztolányi D.

Szovjetunió

„Georgij Leonidze”

— írja a MAGYAR NEMZET (53.II.8.) (ittjártakor) „Miszótfalusi Kis Miklóstra emlékezett minket, aki elsőnek metszette ki a grúz betűket és Zichy Mihályra, aki Rusztavelli hőskölteményét illusztrálta nekik.”

Régebben ugyanez a lap (50.VI.1.) egy magyar színházigazgató tapasztalatairól számolt be: „Az irántunk való érdeklődés jellemzéséül többek közt elmondta Székely, hogy nemrég jelent meg a Szovjetunióban egy Petőfi-dalciklus. Egy grúziai iskolában Zichy Mihály képeinek reprodukcióit látta a falon. A tifliszi operaház örömmel előadná a Bánk bánt, ha megkapná tőlünk az anyagát.”

A kolozsvári Szent Mihály templomot 1320 körül kezdték építeni. 1349-ben az óvári polgárok Avignonba küldtek követséget, hogy segílyt szerezzenek a temp-

lomépítéshez. A mai torony alapkövét 1837-ben helyezték el. — A torony összeforrott Erdély történetével. Itt ravatelozták fel Bocskay tetemét és itt választották fejedelemmé Bethlen Gábort.

Kelet-középeurópai figyelő

1952 legjobb lemezeinek

minősítették az amerikai sajtóban az új Boris Godunov-felvételt Boris Hrisztov bolgár basszistával a főszerepben. „Nagyszerűen énekel — írta a NEW YORK TIMES (52.XII.21.) — előadásának kifejező ereje s intenzitása a halál-jelenetben az idősebbeket Saljapin nagy Boris-alakítására fogja emlékeztetni.”

Janacek

„Szláv misé”-jét „kápráztató, [kitűnően előadott műnek] nevezi a WASHINGTON POST (53.II.22.) A misé most jelent meg lemezen. Janaceket sokan Bartók-Kodállal hasonlítják össze, mint a cseh népzenei irány főképviselőjét.

Gheorghiu Virgil

román emigráns írónak, akinek „Huszonötödik óra” c. könyve világsiker volt, nemrég jelent meg egy újabb műve, „La Seconde Chance”. A LE MONDE (52.XII.4.) hosszú cikkben bírálja.

A litván művészet és zene

második évi fesztiválját tartották meg ez év elején Melbourne-ben. Sydney, Adelaide, Albany és Melbourne litván kórusai adtak elő litván zenét zsúfolt nézőtér előtt. (CHRISTIAN SCIENCE MONITOR, 53.I.24.)

Török csodagyermek

mutakozott be egy párizsi hangversenyen. A 11 éves Biret Mozart kétzongorás versenyét adta elő Wilhelm Kempffel. A LE MONDE zenekritikusa elragadtatott hangon számol be e „valóban rendkívüli gyermek” művészetéről (53.II.11.).

Magyar festők Délamerikában

Munkácsy Mihályt nem kell bemutatni Délamerikában. Chilében, Braziliában, de különösen Argentínában nagyon jól ismerik a legnagyobb magyar festő történelmét és műveit. Argentínában jelenleg hét Munkácsy-kép van. A buenosairesi Szépművészeti Múzeumban van egy Munkácsy-tájkép: magyar gyűjtők birtokában van a híres "Chapin asszony", a "Fiatal nő", egy olaj- és egy ceruzavázlat az "Ecce homo"-hoz. Ezenkívül egy argentin gyűjtő megszerezte Munkácsy "Krisztus a keresztán" című kevéssé ismert képét, amiről néhány hónappal ezelőtt az argentinai USA-nagykövetség lapja, az "Informaciones de los Estados Unidos" közölt egész oldalas cikket.

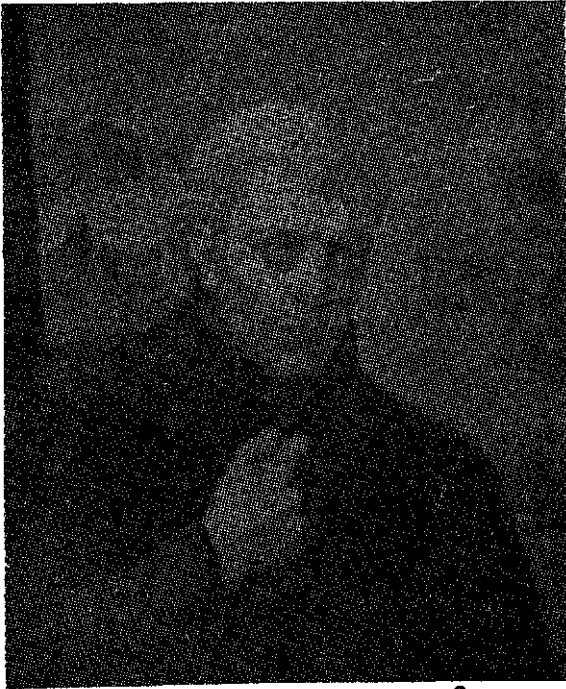
A magyar művészetnek általában jó híre van az ABC-államokban. Ez pedig nemcsak a világhírű magyar művészek érdeme, hanem a magyar művészet önkéntes követelése, a Délamerikában dolgozó magyar festőművészeké. Munkájukkal és művészetükkel több elismerést szereztek és ma is nagyobb propagandát csinálnak a magyar népnek, mint a diplomaták.

A második világháború előtt, a harmincas évek elején valóságos kis magyar Montparnasse alakult ki Chilében. Ekkor érkezett Chilébe Hein József, Cseney Vucsetics László, Vidor Pál és Pintye Ru-

dolf. Hein József tehetségét László Fülöp fedezte fel. Hein portréfestő lett, bejárta Nyugateurópát és a Közel-Keletet s végül Chilében telepedett le. Később néhány évig Argentínában és Északamerikában is élt. Ma is úgy emlegetik, mint a legjobb chilei portréfestőt. — Cseney-Vucsetics László 1930-ban érkezett Santiago de Chilébe. Hamarosan megismerte a csillei közönség és a művészvilág. Kiállításai eseményszámba, mentek több tájképét értékes díjakkal tüntették ki. — Vidor Pál stílusa Molnár C. Pál képeire emlékeztet; mint festő és mint műtörténész szerzett elismerést. Egy időben a művészettörténet tanára volt a santiagoi képzőművészeti főiskolán. Az ő nevéhez fűződik a santiagoi múzeum megszervezése is. A harmincas években ő volt a múzeum igazgatója. — A leghíresebb délamerikai festő Pintye Rezső. Valparaisóban, Santiagóban majd Dél-Chilében élt. Érdekelte a Cordillerak völgyeiben élő aracuan-indiánok élete és népművészete. Két évig élt köztük, közel száz nagyméretű képet festett a Cordillerak e festői völgyeiben, az aracuan indiánok között. A képeket később Santiagóban állította ki. A kiállításból világszenzáció lett, a lapok oldalakat írtak Pintye Rezső művészetéről és az aracuan indiánokról, akiket tulajdonképpen a magyar festő fedezett fel. A chilei kormány Pintye Rezsőt a legnagyobb érdemrenddel tüntette ki. Ma is őt tartják Chile leghíresebb, legnagyobb festőjének. Pintye Rezsőt a sikerek se tudtak elszakítani a magyarságtól. Nemrégén alakult meg Santiagóban a Szent István Otthon, amelynek elnöke Pintye Rezső lett.

Már a második világháború előtt sok magyar festő dolgozott Argentínában is. Ezek közül elsőnek kell megemlítenünk Klenk Edét, aki Münchenben, Párizsban, Londonban tanult, majd kiállításokat rendezett Nyugateurópa nagyvárosaiban. Különös sikere volt Észak-Franciaországban festett tájképeivel és néhány portréjával; Klenk Edé lefestette Clemeanceaut és Hindenburgot is. Argentínában megfestette Justo tábornok, volt köztársasági elnök portréját, majd a latinamerikai indián-művészetet kezdte tanulmányozni. Nagy feltűnést keltett mexikói és északargentinai indiánképeivel. — Klenk Edé után két ismert magyar portréfestő érkezett Argentínába: Berényi Rudolf és Kiss Rezső. Főként a diplomáciai világ nevezettségének portréit festették meg.

1933-ban egy érdekes művészpár érkezett Buenos Airesbe. Mund Hugo és Dömötör Gizella. Mund Hugó már Budapesten jönnévi festő volt, egyik képét megvette a Szépművészeti Múzeum. Buenos Airesben festőiskolát alapított. Felesége, Dömötör Gizella az expresszionista iskola követője, sok sikert aratott a buenosairesi kiállításokon. — Ugyanebben az időben érkezett Buenos Aires-

Pintye Rezső: „Honvág”

he egy fiatal festőművész, Radó Magda, aki Brazília és Argentína színpompás tájait tanulmányozta és öröktette meg. Buenos Airesben, Rio de Janeiroban és Sao Paulóban rendezett kiállításokat.

Közvetlenül a második világháború előtt jött Argentínába Tábor Jenő, akinek nevét a nyugat-európai lapokból jól ismerte az újságolvasó közönség. Tábor Jenő Franciaországban, majd Németországban dolgozott, több szerkesztőségben. Specialitása a karikatúra volt; meglátogatta a legismertebb európai államférfiakat és művészeket s megrajzolta karikatúráikat. Később Londonban angol nyelven kis könyvet is kiadott, karikatúra-portréiról; a szövegben elmondja, hogyan folyt le a beszélgetés a rajzoló és a híres modell között az alatt a negyedóra alatt, amíg elkészült a karikatúra. Tábor Jenő megrajzolta többek közt Churchill, Henry Spaak, Paul Reynaud, Van Zeeland, Badoglio, Maurice Chevallier, Toscanini és Josephine Baker karikatúráit. Délamerikában sokat utazott Chilében és Braziliában, végül Buenos Airesben telepedett le. A karikatúra-rajzolást itt abbahagyta és magyar motívumú képeket festett; Buenos Airesben, Braziliában, Chilében és Argentína minden nagyobb városában, köztük Rosarióban, Mendozában, Cordobában rendezett kiállításokat. A régi magyar kolónia örömmel fogadta a magyar motívumú képeket s így ma már igen sok délamerikai magyar otthonban vannak Tábor-képek.

A második világháború után a sokezer bevándorló között sok magyar művész jött Délamerikába. A legnagyobb művészi sikereket Burján László érte el közülök. Burtján Magyarországon is jól ismert portréfestő volt. A háború után Németországban, majd Párizsban dolgozott. Három éve él Braziliában, s neve gyakran szerepel a braziliai lapokban. Jelenleg ő Brazília elismerten legjobb portretistája.

Öt évvel ezelőtt érkezett Argentínába Szalay Lajos, a neves magyar grafikus. Kiállításai, a buenosairesi művészi világ eseménye volt. Szalay Lajos alig lépett Délamerika földjére, máris beérkezett. A tucumani egyetem meghívta tanánnak, a képzőművészeti tanszékre. — Colombiában is él egy magyar grafikus: Áldor Péter. Áldor elsősorban karikatúra rajzoló; a bogotai lapok igen sok karikatúráját közölték.

Az elmúlt években Körössy János, Dobosi Szabó László és Kőteles Árpád több kiállításon mutatták be műveiket a délamerikai közönségnek. Körössy János kitűnt tengerfestményeivel, Dobosi Szabó hangulatos portréival és Kőteles Árpád magyar motívumú képeivel. Dobosi-Szabó László kitűnő grafikus is, több illusztrációja megjelent a buenosairesi lapokban.

Daday Ferenc, a Hunnia-filmgyár egykori díszletfestője is rendezett kiállítást. Főként a freskófestészetre specializálta magát. Ő festette az Eva

Perón-gyermekvárosok épületeiben a legtöbb freskót, elsősorban meseképeket.

Krudy Ferenc, Krudy Gyula unokatestvére, a nagybányai festői hagyományok folytatója a Galeria Müllerben rendezett nagyszerű kiállítást. Most a buenosairesi Lassale-kollégiumban tanít. Breit Vincze franciás stílusú magyar festő, mint restaurátor és freskófestő működik.

A háború után három magyar festőművész jött Buenos Airesbe: Varga Lenke, Pongrácz Márta és Kokas Klára. Varga Lenke első kiállításának átütő sikere volt. Hosszú cikkeket írtak róla a délamerikai lapok és több műkritikusnak az a véleménye, hogy Varga Lenke korunk egyik legkiválóbb portréfestője. A festőművésznek általában tájképeket, virágokat vagy intériurókat festenek; a tehetséges portréfestő ritka, mint a fehér holló. Varga Lenke ezek közé tartozik. — Pongrácz Márta a freskófestészetre készítette magát. Színerzéke, grafikai technikája fejlett, freskóival nagy sikere van. Legutóbb egy magyar mulató, a "Casino de Paris" falainak freskóit festette meg. — Kokas Klára rövid idővel ezelőtt jött Argentínába, de már ismerték Délamerikában: négy évig Asuncionban dolgozott. Paraguayi diplomaták portréit festette meg és festett néhány szép tájképet is.

Két magyar szobrászművész is él Délamerikában: Gerő Gyula és Szüle Péter. Az utóbbi, Szüle Péter Sao Paulóban dolgozik, terracotta szobrokat készít és ő tervezi egy nagy kerámiagyár modelljeit. Gerő Gyula viszont tízenkét éve él Argentínában s elérkezett a siker csúcspontjára. Gerő Kisfaludy-Strobl Zsigmond tanítványa volt, Pesten, majd Párizsban dolgozott. Gerő formálta az óbudai Szent Ferenc-zárda szorait, s több szobrárt megvette a főváros. Párizsban mellszobrokat készített és egy időben ő tervezte a híres sevresi porcellángyár modelljeit. Argentínában megnyert egy állami pályázatot, amit az argentin szövlőtermelés allegorikus ábrázolására írtak ki, — egyik északi tartományban pedig indián szoborcsoportját állították fel. Gerő Gyula Délamerika legjobb szobrászai között is vezető helyet küzdött ki magának. A délamerikai sajtóban gyakran szerepel, két év előtt azonban a nyugateurópai sajtó is megemlékezett róla, abból az alkalomból, hogy vele készítette el mellszobrát Picasso; azt mondják a szobor nemcsak a kritikuskoknak, hanem magának Picassonak is tetszett, annak ellenére, hogy Gerő modern formában, de élethűen ábrázolta az absztrakt festőt.

Igy élnek, dolgoznak és küzdenek a sikerért a Délamerikában élő magyar képzőművészek. Sokat közülök szárnyára kapott a hírnév, sőt a világhír. De ők a siker csúcspontján sem feledkeznek meg arról, hogy művészetük nem lehet öncélú, — ezekben a nehéz időkben ők a magyar nép követői, akik távolj világgrészekben a művészet erejével próbálják a világ figyelmét felhívni az elnyomott magyar népre. (y-s)

MAGYAROK A NAGYVILÁGBAN

Eisenhower márciusi üzenete.

A magyar szabadságünnep alkalmából Eisenhower hosszú levelet intézet Balogh Istvánhoz, az Amerikai-Magyar Szövetség főtítkárához, melyben többek közt ezt írja:

...Bármily kegyetlen is a fizikai elszigeteltség, amelyet a magyar népre kommunista zsarnokai erőszakoltak, az a hagyományos kötelék, mely közte s Amerika népe közt van, éppen olyan erős mint valaha volt.

...Bizonyos vagyok benne, hogy a magyarok nem felelték el azokat az ideálokat és elveket, amelyeket Kossuth hirdetett és oly ihletelten fejezett ki kortársa, Petőfi Sándor, a nagy költő Sőt, kétségtelenül tudatában vannak annak az egyedülálló párhuzamnak, mely az 1848-as Magyar Függetlenségi Nyilatkozat és a mi 1776-i Amerikai Függetlenségi Nyilatkozatunk között mind formában, mind szellemben fennáll.

A magyarok nem foszthatók meg örökségüktől, mely — az amerikai nép s a többi szabad népek megértése s együttérzése segítségével — azt a reményt sugalmazza s arra a meggyőződésre jogosít, hogy az emberi szabadság napja újra ragyogni fog felettünk." (52.III.13.)

★

A washingtoni magyarság

műsoros ünnepély keretében ülte meg március 15-ét; az ünnepi beszédet Borshy Kerekes György mondotta. Ő olvasta fel Eisenhower üzenetét is; az ünnepség résztvevői az elnökhöz intézett levélben fejezték ki köszönetüket.

★

A "CORVINA"

a reprezentatív olasznyelvű magyar folyóirat újra megjelent Firenzében, Pálinkás László professzor szerkesztésében. Az első szám (52.V.-VI.) a következők írásait tartalmazza: Fulvio Maroi, Márai Sándor, Amadeo Giannini, Kossuth Lajos, Wass Albert, Kosztolányi Dezso, Alföldi András, Bárányné Oberschall Magda, Mirella Nicolai, Ternay Kálmán, Umberto Albini, Vito Platania. Különösen értékes része a folyóiratnak az a hosszú bibliográfia, mely 11 külföldi magyar tudósunk 1945 óta folytatott idegennyelvű munkásságáról ad hatásos képet.

★

Magyar Kollégium

működik az illinoisi Elmhurs-ben a főiskola mellett. Vezetője, egyúttal pedig a főiskola helyettes dékánja s magyar előadója Molnár Ágoston. Eddig 50 magyarszármazású diák végzett a Collegeben. Az elmhursti magyar könyvtár Amerika egyik legnagyobb magyar könyvtára. Leg-

utóbb Jászi Oszkár könyvtárával gyarapodott.

★

Chilében

a Szent István Egyesület s a helyi cserkészcsapat rendezésében tartott ünnepségen ünnepelte meg Santiago magyarsága március 15-ét. Az ünnepi beszédet dr. Nagy Zoltán, az egyesület titkára mondotta. Előző este díszvacsorán Petőfi-serleget avattak fel, dr. Ambrus József mondta a serleg-beszédet.

★

Az amsterdami Hungaria Club

márciusi ünnepségén Gaál Gyula clubelnök, ifj. Kibédi Varga Sándor és Molnár István beszélt. Az ünnepség során elsősorban került színpadra holland Madách "Tragédiájá"-nak falanszter-jelenete, A. S. C. Wallis fordításában (a holland író néhai Antal Géza református püspök felesége). A jelenetet a hollandiai Mikes Kelemen Kör színi-együttese adta elő Bóné Gyula rendezésében, Gyermekek István díszleteivel. A sikeres előadásról a sajtó is megemlékezett. Szó van Madách műve országos turnén való bemutatásáról.

★

A Szent István Szabad Egyetem

Clevelandben március 12-én megkezdte működését. Az egyetemet a Szent István Kör és a Dunai Intézet által kiküldött két-két delegátusból álló közös igazgatóság vezeti.

★

"Madách Melbourne-ben"

címrel Gallus Sándor az "Ember Tragédiájának" ausztráliai előadásáról számol be a Dél Keresztes hasábjain (52.II.15.). Deseő Walter Ádám-szerepéről ezt írja: "A szerepet az együttes tökéletes technikájú, kitűnő hangú tagja, az új stílusnak megfelelő módon alakította. Egyszerű, nemes, kitöréseiben is lényegre szorítókozó módon élte át szerepét... Az volt az érzésünk, hogy — a magyar Madách magyar módon megrajzolt Ádámját — most láttuk először megszületni." Kondor Jánosné, Radnai László volt Éva és Lucifer, a rendező pedig Csepelyi Rudolf.

Angol nyelvű, magyar vonatkozású könyveit szerezzé be a WESTERN BOOK SERVICE-nél. Új és használt könyvek nagy választékban. Kérje ingyen árjegyzékünket.

WESTERN BOOK SERVICE
P. O. BOX 969

Monterey

California

OUR REPUTATION IN THE WORLD

— ENGLISH SUMMARY —

By GEZA B. GROSSCHMID, Duquesne University

On the occasion of the 72nd anniversary of the birth of the great Hungarian composer, Bela Bartok, who died in exile in the United States, Professor Vilmos Juhasz gives an extensive analysis of Bartok's philosophy. The present regime in Hungary, after having claimed Bartok for itself, tries to show him as a materialist and an atheist. This is not true. Juhasz writes: „Although Bartok was not an adherent of any religion based on dogmas, he was just as deeply religious a soul as Mozart or Verdi. As a matter of fact, the central motivation of his life and works was religion... Bartok's great fundamental religious experience — one that permeated his whole activity — came from his spiritual meeting with the Hungarian people, with peasantry, and

with the universal folk spirit. These religious feelings go back tens of centuries, and are the manifestation of the human longing for salvation. This ancient longing for salvation blended harmoniously with Christianity in the piety of the people.

The WESTERN OBSERVER writes about new Bartok records and the first complete Bartok-biography just published. The Christian Science Monitor has the following to say about the Bartok record, "For Children": "Like the early volumes of the more famous 'Mikrokosmos', this is music of utter charm and genuine simplicity, marked in every bar with the hand of a master. Nothing is merely 'simplified' or condescending here; it is piano music good enough to be programmed by any recitalist sure to convert the staunchest conservative with its piquant harmonies and subtle rhythms."

Senators Ives and Humphrey remembered Hungary's Independence Day (March 15) in Congress; President Eisenhower sent the following letter to Istvan E. Balogh, executive secretary of the American-Hungarian Federation:

"I am very glad to have an opportunity of addressing on this occasion a few words of greeting to those of our citizens who are of Hungarian origin, because of my conviction that however harsh may be the physical isolation imposed upon the Hungarian people by their Communist rulers, the traditional ties between them and the people of the United States remain as strong as ever...

I am confident that Hungarians have not forgotten the ideals, principles proclaimed by Kossuth and inspiring expressed by his

contemporary, the great poet Alexander Petöfi. Too, they are undoubtedly aware of the unique parallel in both form and spirit between the Hungarian Proclamation of Independence issued in 1848 and our American Declaration of Independence in 1776.

The Magyars cannot be dispossessed of their heritage which, supported by the understanding and sympathy of the American people and other free peoples, inspires the hope and justifies the conviction that the sun of human liberty will once again shine upon them."

The column, CENTRAL EASTERN EUROPEAN OBSERVER, devotes space to the "best record" of the year of 1952. Boris Godunov with the Bulgarian bass Christoff; the new book of the Rumanian writer, Virgil Gheorghiu; the piano concert of a Turkish prodigy in Paris; Lithuanian art festival in Melbourne, Australia; Janacek's Slavonic Mass.

The column, HUNGARIANS IN THE WORLD, writes about the commemoration of the Independence Day in Washington; the new Hungarian periodical, "Corvina", printed in Italian; the Hungarian Free University in Cleveland; and the Madach play staged by the Hungarian Club in Amsterdam and by the Hungarians of Melbourne, Australia.

ANY BOOK

From any

PUBLISHER

yours at

25 %

discount

(Textbooks 10%)

Only To Our Members

Select only what you want
When you want it—

As few or many as you wish
Bulletins listing all our services sent free upon request.

WRITE TODAY!

CULTURAL SERVICES CLUB

545 Fifth Ave., New York

City 17

(Magyar levelezés!)

HÍRÜNK A VILÁGBAN

Hungarian Monthly
Megjelenik kéthavonta

Szerkeszti:
Csicséry-Rónay István

SZÁMÚZÖTTEK NAPTÁRA

A "Hírünk a világban" melléklete

Copyright 1953 by Csicsery-Rónay István

Május 1. (1576)

Báthory István erdélyi fejedelmet lengyel királlyá koronázzák. Báthory egyesíti a lengyel erőket s legyőzi Rettenetes Ivánt. Utána békét köt, hogy a törököket kiszoríthassa Európából s biztosíthassa Magyarország függetlenségét a Habsburgokkal szemben. Terve volt egy erős lengyel-erdélyi-magyar államszövetség létrehozása. Terveinek végrehajtását korai halála akadályozta meg. Varsóban, a Lazienki-palotában a négy legnagyobb lengyel király szobrát állították fel. Az egyik Báthoryé. A legnagyobb lengyel óceánjárót is róla nevezték el Matejko által megfestett képe (Báthory Pszkov előtt) olajnyomatban igen sok lengyel lakásban megtalálható.

Május 1. (1862)

Kossuth Lajos a Dunai Konfederáció Tervet tárgyalási alapnak nyilvánítja. A terv Kossuth elképzelései alapján, de Klapka szövegezésében készült s az akkori olasz kormány hozzájárulását is elnyerte. Ez volt az első konkrét és részletesen kidolgozott közép-kelet európai konfederációs terv. A „Dunai Szövetség” tagjai Magyarország, Horvátország, Szerbia, Románia s — ha külön akart volna tőlünk válni — Erdély lettek volna. Részben, mivel a tervezet indiszkréción folytán nyilvánosságra került, részben az érintett országok akkoriközhangulata miatt a tervezet sohasem jutott a megvalósulás stádiumába.

Május 3. (1857)

Széchenyi István belekezd legnagyobb művének, a Bach-abszolutizmus elleni Nagy Magyar Szatírának írásába. Ugyanebben a hónapban a bécsi kormány németesítő törekvésével szemben kiadhatja a magyar nyelv védelmére még 1835-ben írt Hunniá-ját, Albrecht főherceg főkormányzó azonban lefoglaltatja az összes példányokat. Később osztrákellenes cikket ír a Pesti Naplóba; elkobozzák. Majd az Akadémia nemzeti jellegének védelmére levelet ír az Akadémia közgyűléséhez. Egy közzétett levelében évi 1000 forintot ígér a Nemzeti Színháznak, ha az magyar marad s nem ölt magára idegen színt.

Május 4. (1853)

Karacsay Fedor, a későbbi perzsa vezérkari főnök, Deákhoz írt levelében bejelenti, hogy "a király jóváhagyásával, mint a perzsa birodalmi várak, a vezérkari tisztek képzésének és a tartományi térképészet főigazgatója" Keletre indul. Karacsay Bakut, Kabult, Bokharát, Szamarkandot is bejárja, ahol mellékesen az őshaza után is kutatott.

Május 5. (1850)

Kossuth és Napoleon Jeromos herceg találkozása. A herceg közli, hogy a császár szándéka, hogy Magyarország független állammá legyen. Belügyeibe nem akar avatkozni, csak azt kívánja kikötni, hogy alkotmányos monarchia maradjon. Kossuth azt feleli, ő republikánus ugyan, de mindenkéfelett hazafi. A kormányforma másodrendű tekintet. A maga részéről a kikötést elfogadja. Meggyőződése, hogy nemzete Szent István koronáját a hercegnek fogja felajánlani. Napoleon herceg azonban elhárítja. Kossuth tudatja vele két feltételét: seregküldés francia zászló alatt és proklamáció a magyar nemzethez, egyenesen a francia császár nevében.

Május 5. (1859)

Kossuth és III. Napoleon tárgyalása. A császár — Kossuth június 22-én hazaküldött levele szerint — a feltételeit elfogadja s ígéretet tesz, hogy "a háborút a Pó partjáról a Duna és Tisza partjára fogja kiterjeszteni" és seregeinek magyar földön való megjelenése után, Magyarország 1849-es határozatára hivatkozva proklamációt bocsát ki, melyben a magyar nemzetet, mint barátot és szövetségést szólítja fel a közös ellenség legyőzésére. Az angol intervenciótól tartó oszázárnak Kossuth felveti s egyben megígéri az osztrákharát angol kormány megbuktatását.

Május 6. (1838)	Magyarországi Boldog Erzsébet, III. András leányának napja. Utolsó tagja volt az Árpádháznak, 1838-ban halt meg.
Május 6. (1859)	Kossuth, Teleki László és Klapka megalakítják a Magyar Nemzeti Igazgatóságot (Comité National Hongrois) Párizsban. Tagjai még tanácskozási joggal: Irányi Dániel, Szabó Imre, Puky Miklós.
Május 6. (1860)	Quartóban hajóraszáll a "marsalai ezer" Garibaldi vezetésével, köztük Türr István, Garibaldi első hadsegéde. Az expedíciónak Türr szerez másnap löport és ágyúkat. Sziciliában Garibaldi Türrt bizza meg nemzeti hadsereg szervezésére vonatkozó tervek készítésével. Ekkor sok újabb magyar csatlakozik a vállalkozáshoz. A döntő győzelmet Palermo bevételé jelenti, melyet Türr tervei szerint rohannak meg. Türr szerepét az expedícióban részletesen megírja "Les Garibaldiens" c. művében id. Dumas, Garibaldi és Türr benső barátja, aki maga is csatlakozott a hadjáratához.
Május 7. (1800)	Beethoven Budán hangversenyez. Nint a bécsi Magyar Kurir írja (május 13) "Május 7-én újobban Carussel volt, mellynek végződése után a' Budai Theatrumban Concert tartatott, a'mellyben egy Beethoven nevű híres muzsikus a' Forte-Pianon való mesterséges jádzása által mindeneknek magára vonta a' figyelmetességét."
Május 11. (1779)	Kováts Mihály ezredes, a Pulaski-légió lovasságának parancsnoka, elesik Charleston, S. C. előtt.
Május 13. (1697)	Pastorius lelkészkedő német telepes Pennsylvaniából írja németországi barátjának: "Az a Scharosy Nándor Izsák nevű magyar... a magyarok módjára csak alamizsnát és adományokat gyűjtött, de megállapított ellenszolgáltatás és fizetés nélkül nem akar apostoli prédikátor lenni, ami az isteni gondviselésben való bízalom hiányára vall." Ezen a Sárosyn kívül két magyarról tudunk, akik a XVII. században jártak Amerikában: Sövényfalvi Dániel, az erdélyi fejedelmek étékfogója, aki 1627-ben halt meg Konstantinápolyban és Kelp János Szász-Dályún született lelkész, aki 1694-ben indult Amerikába s ott prófétáskodott; Philadelphiában azt az utcát, ahol házacskája állt, „The Hermits Lane”-nek nevezik.
Május 19. (1911)	Meghal Kolozsvárt Böhm Károly a nagy európai filozófusok egyike. Böhm az értékelmélet tudományos megalapítója és a szubjektív idealizmus egyik jelentős képviselője.
Május 21. (1471)	Megszületik Dürer Abert, a legnagyobb német festő. Apja, Ajtósi Ajtóssy Albrecht, ezüstműves volt Ajtóson (Gyula mellett) Dürer mindig büszke volt magyar nemesi eredetére. Amikor 1928-ban Dürer-jubileumot rendezett Nürnberg, annak a hálának a jeléül, hogy a magyar géniusz adta Dürert a német kultúrának, magyar hetet tartottak.
Május 22. (1859)	Klapka levélben közli Kossuth-tal, hogy egyezményt kötött Cuza román fejedelemmel, mely — Napoleon hivatalos ajánlatainak hála — szélekorú együttműködést látszott biztosítani Magyarország felszabadításának előkészítésére. Az egyezményben Erdély ügyét nyílt kérdésnek hagyták. Cuza a 30 ezer francia fegyvert, melyet az egyezmény biztosított, meg is kapta. Ebből 20 ezer lett volna a magyaroké, közben azonban bevégeződött a francia-osztrák háború.
Május 22. (1867)	Kossuth Párizsból megírja híres Cassandra-levelét Deák Ferenchez, miután értesül, hogy a kiegyezést elfogadja a képviselőház. Párizsba az európai háborús hírek hatására utazott, hogy személyes befolyásával a "magyar ügyet az európai conjuncturákba valamiképpen beleillessze". A kiegyezéssel a magyar kérdés megszűnt létezni Európa számára, valójában azonban az európai hatalmaknak nem is volt szándékában Ausztriát felbomlasztani s mind III. Napoleonnak, mind Cavournak, mind Bismarcknak a magyar emigrációs mozgalmak támogatásával főleg az volt a célja, hogy nyomást gyakoroljon Bécsre.

Ezt maga Kossuth is gyakran felismerte. Ugyanakkor az alkotmányosság helyreállítására irányuló magyarországi törekvéseket Nyugaton is nyíltan helyeselték.

Május 23. (1849)

Magyar László feleségül veszi a bihéi néger fejedelem, Kajája Kajángula, lányát, Ozoro-t. T. k. ez tette lehetővé felfedezéseinek megvalósítását. Belső-Afrika nagy részét első ízben ő tárja fel, az európai tudományos közvélemény azonban hamar elfeledkezett Magyarorról. Három kötetre tervezett művéből csak az első jelent meg, a másik kettő anyaga elpusztult 1864-ben bekövetkezett halála után.

Május 27. (1504)

Meghal **Boldog Temesvári Pelbárt**, Európa egyik leghíresebb hitszónoka. Krakóban tanult, 1483-ban Budán tanít teológiát. Nemcsak latinul, hanem magyarul is prédikált.

Május 29. (1860)

Garibaldi kinevezi Türrt a nemzeti haderők főfelügyelőjévé s tábornokká.

Május 30. (1711)

Rákóczi Ferenc Nagy Péter cárral díszbédén vesz részt. Ezekben a napokban gyakran találkozott a cárral, akinek segítségétől az ország felszabadítását remélte, s aki nagy tisztelettel s szívéllyességgel bánt vele. A cár most már sajnálta, hogy nem előzte meg a szatmári békét, de miután a franciák cserben hagyták Rákóczit, már nem sokat tehetett.

Május 30. (1841)

Andersen hajón Pestre érkezik. Utközben meneküléshez segített egy jurátust, Kossuth hívét; leitatta u. i. a nyomában lévő titkos rendőrt. Ezután mondta el először a "Csúnya, kis kacsa" c. meséjét a fiú menyasszonyának, melyet Orsován költött, a 10 napos karantén alatt.

Május 31. (1947)

A kommunisták — a szovjet hadseregre támaszkodva — erőszakkal magukhoz ragadják a hatalmat, **Nagy Ferenc** miniszterelnököt száműzetésbe kényszerítve. Ezzel elbukott Középkelet-Európa utolsó polgári kormánya. Mint az USA elnöke a puccs öt éves évfordulóján megállapította: "E szovjet-kommunista puccs eredményeként a magyar népet teljesen megfosztották függetlenségétől, a saját maga által választott kormánytól."

Június 1. (1485)

Mátyás király elfoglalja Bécsét. Mátyás nagy győzelmét Frigyes császár felett főleg egész Európára kiterjedő tüneményes diplomáciai előkészítésének köszönhető.

Június 2. (1846)

Magyar László Uruguayból a Tudományos Akadémiához levelet ír, melyben felajánlja, hogy felkutatja Brazília belsejét s egyéb délamerikai területet; ehhez azonban az Akadémia támogatását kéri. Az Akadémia az ismeretlen magyar kérését azonban elutasította. Így került Magyar később Afrikába, ahol eleinte Calabar szultánja "hajóhadának" parancsnoka volt.

Június 3. (1796)

Hell Miksa, a nagy magyar csillagász, a dán király megbízásából ezen a napon számítja ki Norvégiában a Vénusz átvonulásának megfigyelése alapján a solaris parallaxis legpontosabb értékét. Utazása során ő fedezi fel először a lapp és a magyar nyelv hasonlóságát.

Június 4. (1920)

A trianoni szerződés aláírásának napja. Magyarország elveszti azeelőtti területének $\frac{3}{4}$ részét s a magyar népnek majdnem egyharmada idegen fennhatóság alá kerül. Erről a szerződésről mondta később Lloyd George: "A trianoni szerződés elfogadásánál megtévesztések áldozata lettem". Részben Trianon kergette a magyar politikát a második világháborúban is a németek karjaiba.

Június 5. (1473)

A Budai Krónika nyomása befejeződik Hess András budai nyomdájában. A nyomdát **Karai László** alkancellár alapította **Mátyás király** kívánságára, 1471-ben. Az első nyomtatott könyv, a Gutenberg-biblia 1450 körül készült Németországban, azután következett Olaszország (1465), majd Franciaország (1470 s utána Magyarország, mely megelőzte Spanyolországot (1475) s Angliát (1476). Még később következett Lengyelország, Hollandia, Belgi-

um, Svédország, Csehország, Morvaország, Dánia, Ausztria stb. A Budai Krónikán kívül csak egy XV. sz.-beli kiadványt ismerünk. A többi valószínűleg elpusztult a törökidők alatt. Ugyanakkor nagyon sok külföldön élő nyomdászról tudunk. Szebeni Tamás 1472/1481 közt Mantuában és Modenában, Feketehalmi Holló András 1476-1486 közt Velencében, Erdélyi Bernát 1478-ban Páduában, Feketehalmi Márton 1481-ben, Garai Simon 1491-ben Velencében, Magyar Péter 1481-ben Lyonban, Masay 1494-ben Cremonában nyomtatott könyvet. Legtöbbjük a maga műhelyében dolgozott. Európa ma is "élő" legöregebb nyomdái közül a második a (Királyi) Magyar Egyetemi Nyomda, melyet 1577-ben Telegdi Miklós pécsi püspök alapított.

Június 5. (1864)

Stahel-Számvald Gyula, az északiak magyar altábornagya, legnagyobb haditettét hajtja végre a piedmonti, Va. csatában. Ebben a csatában tanúsított hősiességért kapta 29 évvel később — az egyetlen magyar — a legnagyobb kitüntetéset, a "Congressional Medal of Honors"-t. A polgárháború után konzullá, majd főkonzullá nevezik ki. Több japán városban, végül Shanghai-ban szolgál. Sírja az arlingtoni nemzeti temetőben van, síremléke a temető egyik legnevezetesebb helye, a Lee Mansion közvetlen közelében van.

Június 6. (1711)

Jaraszlóban Sieniawski nagyhetemánál találkozik Rákóczi a cár és a cárné s ágost lengyel király. Megállapodnak a császár elleni közös fegyveres fellépésben. A cár veresége azonban a törökökkel szemben végetvetett a tervnek. Nagy Péter Ukrajnában (Kievtől délre) ajánl fel területet a fejedelemlnek s kíséretének, Rákóczi azonban közelebb akar lenni a francia-német csatához, ahol még nem dőlt el a küzdelem, ezért Párizsba készül.

Június 10. (1093)

Skóciai Szent Margit napja. Szent Margit, a skótok nagy királynéja s nemzeti védszentje, a Plantagenet-dinasztia egyik őse — Szent István unokája volt. Amikor Nagy Kanut Vasbordájú Edmund családját száműzi, ennek két fia (Szent István udvarába kerül. A pécsváradi apátság mellett kapnak birtokot. Egyik Magyarországon hal meg, a másik, Edward, a király lányát, Agathát veszi feleségül. Edward s családja 1057-ben kerülnek vissza Angliába.

Június 10. (1948)

Megalakul a Magyar Nemzeti Bizottmány, a magyar emigráció legfőbb szervezete. Varga Béla, mint a nemzetgyűlés le nem mondott elnöke, az 1946:1. tc. alapján, mely a köztársasági elnök akadályoztatása esetére annak jogait a házelnökre ruházza, körlevélben hívja, meg az új szerve "a szabad választások alapján összeült parlamentek szabad földön élő azon tagjait, akik sem náci, sem a kommunisták eszközei nem voltak."

Június 15. (1850)

Kossuth levélben közli Teleki Lászlóval nagyszabású államkoncepcióját. A dunai népek magyar központú egységbe fogását sürgeti, a Dunakonföderáció államszervezeti formájának pedig az Amerikai Egyesült Államokat javasolja

Június 17. (1309?)

Boldog Eskandélyi Máté napja. Budán született s mint az első keresztény vortanú Kinában halt meg 1309 táján.

Június 18. (1926)

Bemutatják Zürichben Kodály Zoltán "Psalms Hungaricus" c. művét.

Június 21. (1236)

Juliánus barát visszaindul a Volga-menti Nagy-Magyarországból. Az ottani magyarok — amint Richard atya írta, a Szentszékhez — "öt látván s hogy magyar, megértve, érkezten nem kissé örvendének, körülhordozván őt háznaként és falunként s keresztény véreik királyjáról és országáról híven tudakozódván. És bármit akar vala nekik akár hitről, akár egyébről előadni, a legszorgalmatosabban hallgatják vala, mivel nyelvök teljességgel magyar vala és megértik őt s ő azokat." "Tudják a régiek hagyományaiból, hogy azon magyarok (Juliánus népe) tőlük származnak, de hogy hol vannak nem tudják vala."

Június 27. (1192)

Szent László ünnepe. A nagy király (1077-1095) szülei menekültként hagyták el őseik földjét. A legenda szerint a piacenzai zsinaton őt jelölték ki a késülő általános keresztshadjárat fővezéréül. 1192-ben avatták szentté.